

Stromy v krajině a ve městě

*jejich význam
a ochrana*

Na obálce: Strakapoud velký je nejrozšířenější a nejhojnější datlovitý pták střední Evropy, vyskytující se po celý rok v parcích, zahradách a v alejích podél silnic.

Drobné sakrální památky bývají mnohdy historickou součástí památných stromů.

↑ Lednicko-valtický areál.

↓ → Tesařík obrovský se vyvíjí ve starých dubech.

Úvodem

Od nepaměti si lidé stromů vážili a okolí svých obydlí si s nimi zkrášlovali. Při narození dítěte otec vždy zasadil strom. Již tehdy člověk zjistil, že strom na něj působí blahodárně nejen z pohledu estetického, ale že stromy vyzařují určitou sílu a energii, a mohou mít proto vliv na zdraví člověka. Stejně jako před chrámem, tak i před stoletým velikánem se cítíme malí a zranitelní. Odpočinout si ve stínu rozložitě koruny, dotknout se kůry kmene, to jsou nezaměnitelné pocity štěstí a radosti. Stromy a keře jsou pro nás ve své konečné a nezbytné podobě nepostradatelné i z hlediska materiálního, neboť představují zdroj suroviny na stavbu domů, výrobu nábytku. Přesto, že jsou stromy chráněny zákonem před poškozováním a ničením a vlastník je povinen o ně pečovat, neustále se setkáváme s případy jejich zbytečného a protizákonného kácení. Od roku 2000 sice slavíme 20. října Den stromů, ale dosud jsme se nenaučili stromy ctít, radovat se z nich a chápat je jako součást našeho života. Jedna přírodní katastrofa, dopravní havárie a stromy se stávají nepřítelem, se kterým je nutno se rázně vypořádat. Mnohdy k tomu postačí jedno úřední rozhodnutí a několik minut práce motorové pily. O ochraně stromů rostoucích mimo les bylo již mnoho řečeno i napsáno a zdálo by se tedy, že strom si získal vedle dalších živých organismů své důstojné, nezastupitelné a respektované místo v přírodě. Opak je však pravdou a pomníky v podobě pařezů podél silnic, na staveništích, ale i v parcích jsou důkazem lidské síly, vlády, bezohlednosti a hlouposti. Je proto nutno neustále přinášet informace, poznatky a návody směřující k ochraně stromů ve městech a volné krajině. Přejme si, aby i tato brožura k tomu přispěla. Proto jsou také součástí textu kapitoly určené občanským sdružením jako metodický postup při účasti ve správních řízeních.

Vladimír Molek

Kozmice na Táborsku – osamocená třešeň ptačí u bývalé polní cesty.

Dobřejice na Táborsku – boží muka s kaštanem koňským.

← Nová výsadba u Horního Třebonína bude patrně „odsouzena“ k pokácení kvůli stavbě rychlostní komunikace R3.

Proč chránit stromy rostoucí mimo les

Staré stromy je nutno chápat z celé řady hledisek, tedy nejen z hlediska estetického, jako doplněk kulturní krajiny, ale i z hlediska biologického, kdy poskytují úkryt nesčetným druhům hmyzu, ale i ptákům a drobným obratlovcům, současně jsou však i zdrojem potravy v době květu či za tuto potravu slouží jejich plody. Za zásadní je pak nutno považovat i jejich funkce stabilizační a protierozní, kdy byly například duby vysazovány po staletí jako součást rybníčních hrází, které zpevňovaly a stabilizovaly, nebo jako výsadby prováděné k minimalizaci eroze na svažitých pozemcích či stromy vysazované na březích řek a potoků, kde k tomuto účelu sloužily především vrby a olše. Právě v těchto případech je nutno upozornit na skutečnost, zjištěnou v době povodní, kdy břehové porosty stromů a keřů, rostoucí v sousedství se zatravněnými pozemky, přečkaly povodňové stavy s daleko menšími následky než betonové stavby či prefabrikované prvky v jejich těsném sousedství. Velmi důležitá je i jejich funkce estetická, kdy jsou důležité nejen pro svůj krajinnotvorný význam především v silničních alejích, které byly v kulturní krajině cíleně vysazovány, udržovány a ošetřovány, a kde současně poskytovaly stín a ochranu při cestách.

Stromy jsou přes svoji mohutnost, pevnost a velikost snadno zranitelné. Zranitelné jak ve smyslu mechanických poranění, ale i aplikací chemických látek do okolního prostředí, dlouhodobější změnou klimatu, tedy jevy, které souvisí s lidskou činností. Jsou-li poraněny mechanicky, dochází ke spouštění procesů, vedoucích ke tvorbě hraničních zón. Jsou organismy, které nejsou schopny uzdravit napadené nebo poškozené dřevo, ale pojetí jejich regenerace spočívá v oddělení poraněných a napadených míst od zdravých. S vývojem stromů úzce souvisí jejich specifická schopnost a vlastnost, v tomto případě nedeterminovaný, tedy neukončený růst. Vlastnost, která v živočišné říši nemá obdoby. Umožňuje jim i rozmnožit se a přežít z jediného žijícího jedince a pokračovat v dalším životě, umožňuje méně složitě a náročně přežít druhu.

Specifickou kapitolou je funkce starých stromů v zámeckých parcích, historických zahradách či v některých případech i oborách, kde byla řada jedinců pěstována nejen pro estetický a krajinnotvorný, ale v mnoha případech i pro šlechtitelský a genetický význam, ale někdy i pro svůj mimořádný význam z hlediska obsahu léčivých látek či jiných přípravků. Právě na těchto lokalitách je mnohdy nutno řešit dilema, zda v případě rekonstrukce zeleně sáhnout k plošnému zásahu nebo problém řešit postupnou obnovou. Způsob postupu závisí v těchto případech na celé řadě faktorů, především druhu dřeviny, zdravotním stavu, celkové koncepci zásahu, poloze lokality a v neposlední řadě i evidentně se měnících klimatických a dalších podmínkách. Naprosto zvláštní a běžným podmínkám se vymykající skupinu z hlediska dlouhodobé koncepce tvoří bezesporu areály hřbitovů a pohřebišť, kde dochází k velmi výrazným názorovým střetům všech zúčastněných stran, vyhocených ještě otázkou případné náhrady škod.

Z druhů, typických pro jihočeskou krajinu, jsou to především **dub letní** (*Quercus robur*) jako dřevina s vysokou pevností dřeva, velmi dobrým ukotvením v podloží, výraznou dlouhověkostí, mohutnou stabilní korunou, dobrou schopností odolávat i v případě poškození části koruny a relativně značným výškovým spektrem výskytu, dále **lípa malolistá** (*Tilia cordata*), popřípadě **lípa velkolistá** (*Tilia platyphyllos*) pro svoji velmi výraznou dlouhověkost ovlivňovanou především velmi dobrou regenerační a zmlazovací schopností a tím i schopností odolávat řezu, vedoucí k dlouhodobému přežívání některých jedinců především v parcích či v blízkosti kaplíček či jiných sakrálních staveb, **buk lesní** (*Fagus sylvatica*) pro svoji vysokou pevnost dřeva, dobrou odolnost proti námrazám či výrazným tepelným výkyvům, **javor klen** (*Acer pseudoplatanus*) pro vysokou pevnost dřeva spojenou se schopností přežít a rozmnožovat se i na těžko přístupných svazích ve vysokých polohách

nebo v kamenných tarasech, kde díky kořenové soustavě dokáže odolávat i silným vichřicím, nelze však pominout ani **olši lepkavou** (*Alnus glutinosa*) či **vrbu** (*Salix*), které tvoří po staletí doprovodnou zeleň vodních toků či zamokřených stanovišť s velmi výrazným protierozním a ekostabilizačním efektem, a v neposlední řadě nelze přehlédnout ani **jilm drsný** (*Ulmus glabra*) nebo **habr obecný** (*Carpinus betulus*) jako jedny z dřevin s vůbec nejvyšší pevností dřeva. Zvláštní kapitolu pak tvoří **hrušeň obecná** (*Pyrus pyraeaster*) jako jediná ovocná dřevina s velmi výraznou dlouhověkostí a schopností přežít v různých vegetačních podmínkách a listí jejích soliterních jedinců je jedinečnou barevnou kulisou podzimní krajiny. Z introdukovaných dřevin je nutno zmínit alespoň **jinan dvoualobý** (*Ginkgo biloba*) jako dřevinu s obsahem řady biologicky účinných látek, **platan javorolistý** (*Platanus hispanica*), typický svojí schopností odolávat i silnému imisnímu zatížení, **trnovník akát** (*Robinia pseudoacacia*), dřevinu často kritizovanou a likvidovanou, ale přitom se schopností odolávat i v zasažených stanovištích nebo na lokalitách, kde jiný druh není schopen přežít nebo **dřezovec trojtrnný** (*Gleditsia triacanthos*) jako specifický doplněk parků.

Z hlediska přirozené obnovy dřevin do krajiny má bezpochyby velký význam **bříza bělokorá** (*Betula pendula*) označovaná oprávněně jako pionýrská dřevina s velmi vysokým protierozním a ekostabilizačním významem. Ze všech těchto skutečností je pak nutno vycházet, chceme-li navrhnout každý nový zásah do krajiny, veřejně využívaného prostranství či zámeckého parku. Zde musíme zohlednit i další faktory jako polohu a charakter pozemku, složení podloží, nadmořskou výšku nebo stav okolních porostů.

První dva z uváděných druhů, tedy duby a lípy, tvoří páteř ekologické stability krajiny Jihočeského kraje, jako dřeviny, vyskytující se mnohdy přirozeně, ale někdy i cíleně vysazované v této lokalitě. Jako příklad takto uměle upravené, a přitom celosvětově jedinečné krajiny lze uvést areál Třeboňska s mnohasetletými duby na rybníčních hrázích nebo jednotlivými solitery na pozemcích a velmi podobnou krajinu Hlubocka, rozčleněnou staletými alejemi stromů podél cest.

Mnohé z nejstarších stromů jsou již skutečnými pamětníky. Jejich existenci lze doložit z řady písemných materiálů jako například kronik, farních zápisů nebo některých publikací, z nichž stojí za zmínku především kniha J. E. Ševětínského, „Dějiny lesů a lesnictví“, vydaná v roce 1910 v Písku. Tato publikace je opravdu unikátním dílem

Památná Chlístovská lípa je spojována s kazatelem Mistrem Janem Husem a patří mezi nejmohutnější stromy v kraji.

Trnovník akát – nepůvodní invazní dřevina.

dokumentujícím stav těch nejstarších stromů na našem území, ale popisuje i mnoho dalších údajů o stromech jako složení lesů, základy lesnické geologie či systém organizace lesnické práce.

Otázka introdukovaných dřevin je bezesporu diskutovatelná i z pohledu postupně, ale nezařaditelně se měnících klimatických podmínek. Proto je nutno počítat s možností ústupu některých původních dřevin s alternativní náhradou těchto druhů jinými dřevinami. Mnoho druhů těchto dřevin se na území našeho státu již vyskytuje a bezproblémově zde přežívají. Rizikovým faktorem v těchto případech je především možnost šíření cizokrajných druhů hmyzu, parazitujících na těchto dřevinách a do určité míry i možnost invazního šíření takto dovezených druhů, naproti tomu je nutno zvážit kladnou stránku těchto zásahů – stupeň odolnosti těchto dřevin k civilizačním faktorům, jejich případné další vlastnosti – velmi rychlý růst pro využití biomasy, biochemické a další vlastnosti.

Specifickou skupinu v kategorii volně rostoucí zeleně tvoří jedinci, kteří se svými rozměry, polohou, vzhledem, druhovým zastoupením či jinými parametry vymykají z běžného průměru dřevin a jsou z tohoto důvodu zařazovány do kategorie „Památných stromů“.

Památné stromy patří mezi významné prvky kulturní krajiny – jsou součástí krajinné zeleně, někdy označované za zeleň (stromy) rostoucí mimo les, dřeviny rostoucí mimo les, nevhodně jako mimolesní zeleň. Tím jsou památné stromy zároveň součástí vegetačního pokryvu v krajině. Z hlediska ochrany přírody mohou být památné stromy vlivem svého působení v krajině i významnými prvky krajiny, nebo součástí těchto prvků.

Památné stromy v krajině plní všechny obecné funkce krajinné zeleně – estetickou, mikroklimatickou, biologickou, protierozní, půdoochrannou, hygienickou a další.

Vzhledem ke specifickému poslání památných stromů je zvýrazněna jejich funkce krajinotvorná i významných krajinných dominant, estetická působením svojí mohutností vzrůstu, dlouhověkostí, malebností kmene, koruny, habitu a historická u stromů, k nimž se váže historická událost nebo pověst, významná osobnost apod. Významné svým vzrůstem jsou nejen naše domácí dřeviny, např. Vejordova lípa u Pastvin má obvod kmene ve výšce 130 cm nad zemí přes 12 m, Sudslavická lípa u Vimperka 11,70 m, ale i introdukované cizí dřeviny, které se u nás aklimatizovaly. Nejvyšší výška památného stromu u nás byla udávána u Nancina smrku u Stříbrné na Sokolovsku, hodnotou 45 m, v současné době je to smrk na Ronovci, který dosahuje výšky 51 m. Za nejstarší památné stromy, i když věk u naprosté většiny z nich lze jen nepřesně odhadovat, jsou pokládány např. Klokočovská (Karlova) lípa na území Chráněné krajinné oblasti Železné hory, Svatováclavský dub ve Stochově u Kladna, Žižkův dub v Náměšti nad Oslavou, Bzenecká lípa, Kornerův dub v Karlových Varech Dalovicích, Oldřichův dub v Peruci, Lukasova lípa v Teleci, Sudslavická lípa u Vimperka,

Historické vegetační úpravy Podskalské a Poříčské louky u Hluboké nad Vltavou založené na výsadbě dubů, jejichž krajinářská a kulturní charakteristika je srovnatelná pouze s Lednicko-valtickým areálem.

Husova lípa ve Chlístově, Krompašské tisy, Pernštejnský tis, Vejordova lípa u Pastvin, Uhřínovský tis a řada dalších, jejichž věk se pohybuje od 500 do 800 let. Z jihočeských dřevin sem lze zařadit lípu v Chlístově a Sudslavickou lípu (okres Prachatice), lípu ve Vlásenici (okres Tábor) či dub v Jemčině (CHKO Třeboňsko).

Stromy, jak je známe dnes, se vyvinuly spolu s jinými organismy. Silný stromový systém představoval novou koncepci, novou cestu pro přežití živého systému v tvrdé konkurenci evoluce. Živé a mrtvé části systému se v nich propojují, umožňují lepší životní strategii, v mnoha případech doplněnou vazbou na živočišnou říši. Systém plošného porostu využívá energii s výrazně lepšími výsledky a minimalizuje tak ztráty jak z hlediska dopadu světla, tak ve vztahu k hospodaření s živinami. Přitom umožňuje přirozenou cestou výběr nevhodnějších jedinců. Je pouze na nás, jak se rozhodneme o tomto systému pečovat a jak se naučíme s ním žít.

Petr Kunce

Význam alejí v městské zeleni a v krajině

se zvláštním zřetelem k Českým Budějovicím

Zatím co podíl vegetace, parkových a zahradních ploch (obecně zvaných poněkud povrchně zeleň, jakoby šlo o zeleninu), je stále „povinnou“ součástí urbanismu města, pak aleje, jinak též vegetace liniová, se z něj pomalu a nenápadně vytrácí. Stejným způsobem mizí i z volné krajiny, kde je tato ztráta citelnější, protože krajina tak pustne. Obojí je zaviněno civilizačním trendem zvětšování dimenzí, měřítek, množství a rychlostí, především automobilové dopravy, a často i oddělením a posléze vyloučením pěšího či jakéhokoliv pomalého provozu (cyklistického, hipického).

Připomeňme si podmínky vzniku městské a posléze i alejové, tedy komponované vegetace. Středověké město je příkladem kompaktní zástavby sevřené v hradbách. Pokud si jejich obyvatelé přáli vyjít do volné přírody, nebyl to problém; v Českých Budějovicích, jako ve většině našich ohrazených měst to nebyla větší vzdálenost než

Jeden z památných stromů u obce Koroseky na Českobudějovicku.

České Budějovice, Hájček – pohled z bývalých Krumlovských alejí u Sokolského ostrova.

České Budějovice, Pražská třída proti Koldomu – dožívající lipová alej, foto ze 70. let minulého století.

200–300m, což je dodnes uznávaná vzdálenost k městskému parku. Pod hradbami se konaly různé zábavy, střelecké soutěže, tam pociťovali lidé bezprostředně střídání ročních období, tam si dávali schůzky milenci. Ale ani větší město nebylo bez kontaktu s přírodou, často to byla říční niva neregulovaného pobřeží, zahrady klášterů a šlechtických paláců, ale někdy, pokud zbylo místo, i skromné zahrádky měšťanských domů. Konečně zalesněné okolní kopce a návrší dosud dotvářejí každodenní atmosféru dnešních měst: Petřín pro Malou Stranu, Vítkov pro Nové Město pražské, či piniemi porostlé severní svahy Janíkula pro náměstí Sv. Petra v Římě. Přes tuto důvěrnou známost bylo všechno mimo ochranu městských hradeb v určitém smyslu nejisté či nepřátelské a tento podvědomý pocit u leckoho přetrvává dodnes.

Přímé alejové trasy v krajině se objevují pravděpodobně až koncem 16. století, zároveň se vznikem renesančních villegiatur a letohrádků, kde lemují přístupy a napomáhají zvýraznit dominantní postavení. Také stromořadí na hrázích rybníků či podél lesních loveckých průseků, mohla být předchůdcem pozdějších alejí podél cest. Baroko, doba monumentálních urbanistických koncepcí, již plně využívá alejový doprovod silnic a významných poutních cest, dynamicky se vlnících krajinou. Tereziánský a hlavně josefínský racionalismus napřimuje tyto staleté organické trajektorie v moderní silnice (chaussée) a nařizuje vysazovat aleje pro ochranu cestujících před slunečním zářem a pochoduujících vojsk před spatřením.

Posléze nastává na počátku 19. století čas, kdy se boří středověké hradby a města ztrácejí svou architektonickou kompaktní uzavřenost, celistvost a ostré vymezení vůči krajině, tak působivé na starých vedutách. Je to doba vzniku moderního města volně se rozšiřujícího do krajiny, kde je již dost místa pro parky zbudované v předpolí zrušených hradeb, měšťanstvo se setkává na promenádách, staví se parkové pavilony, výletní restaurace, gloriety, vznikají zábavní spolky Besedy, Ressource, koncertuje se pod širým nebem, A v této atmosféře se poprvé uplatňují aleje i v městské zástavbě podél významných komunikací. Objevuje se jev dosud neznámý – volný čas, který měšťanstvo často tráví v přírodě! Ale tento obrázek se paradoxně promítá na pozadí kouřících komínů prvních manufaktur a hutí, počínající hospodářsko-technologické revoluce. V té době poklidného osvícenského provincializmu, dosud málo rušeného rozvojem průmyslové výroby i dopravy, pramení ideje pozdějšího moderního města. V Českých Budějovicích vzniká ve 20. letech 19. stol. podél hradebního parku alej, zvaná Lange Fahrt, alej Dlouhé jízdy, mezi Pražskou a Vídeňskou branou. Parky, neboli sady na bývalých hradbách, budují také města jako Plzeň, Tábor, Klatovy a Litomyšl. Významným iniciátorem těchto vpravdě pokrokových urbanistických představ byl v letech 1826–1843 nejvyšší český purkrabí Karel hrabě Chotek (podporoval i stavbu silnic, mostů, uličního dláždění, vodovodů a kanalizací). V téže době vzniká zvláštní urbanistická forma lázeňských měst s hotelovými domy pro pasantní obyvatelstvo, pouze za účelem léčení a zotavení v ovzduší společenského ruchu, jejichž podstatou byla zástavba v parkovém prostředí. Vedle světoznámých lázní jako Karlovy Vary, Mariánské Lázně (1817) vznikají postupně i drobné menší lázeňské lokality (Bohdaneč, Mšené, Velichovky aj.) převážně se sezóním provozem. Tato forma sídel je tak úspěšná, že se stane později vzorem obytného prostředí. Je to doba, kdy vegetace vstupuje i do zástavby středověkého města.

Zároveň s postupem industrializace vzniká v 2. polovině 19. stol. hnutí na ochranu domoviny, podle německého vzoru (Heimatschutz), které zahrnuje jak ochranu přírody tak i památek. Projevuje se zvláště lokálními iniciativami, dnes bychom řekli občanskými – okrašlovacími spolky. Ty vykonaly obrovské množství práce ve větších městech i na venkově, jejíž zbytky jsou dosud patrné. Ochranu spojují s praktickým vysazováním stromů a zakládáním parků. První Okrašlovací spolek byl založen r. 1861 v Kutné Hoře, v jižních Čechách pak: 1871 v Jindřichově Hradci, 1878 v Trhových Svinech a v Táboře, 1897 v Lišově atd. V Budějovicích vznikl spolek poměrně pozdě,

až r. 1924 snad proto, že zde už dobře fungovalo městské zahradnictví. Působení tohoto spolku dodnes připomíná parčík mezi Skuherského a Jeronýmovou ul. a meteorologický sloup před poštou z r. 1925. Roku 1906 se jednotlivé organizace sdružily do centrálního Spolku pro okrašlování a ochranu domoviny, který začal vydávat časopis Krása našeho domova (dnes obnovený vydává ČSOP).

Po roce 1900 vzniká ve vlasti „anglického“ parku působením E. Howarda zahradní město, jako specifické bydlení středních vrstev situované na okraji měst, tvořené: rodinnými domy (skromnější forma vily) se zahradami (o velikosti cca 500 m²) a přiměřenou veřejnou vybaveností, jejichž ideou bylo prostředí na způsob lázeňských měst. Po anglických realizacích (Letsworth 1903) následuje např. Hellerau u Drážďan 1911 a v Čechách – Louny 1909 a pražská Ořechovka 1920. Jednou z úspěšných, byť opožděných realizací s mnohotvárným použitím alejí, bylo rozšíření Poděbrad, dílo arch. A. Engela ze 40. let 20. stol. Z dělnických tzv. kolonií rodinných domů, které mají podobný, ale značně skromnější charakter, lze připomenout např. baťovský Zlín. Po 1. světové válce se dále rozvíjejí a mění urbanistické představy města jako obytného a výrobního centra, ještě větším uvolňováním obytné zástavby, přechází se především od blokového způsobu zástavby k domům izolovaným nebo v otevřených formacích. Architekt Le Corbusier vidí moderní město jako „symfonii z listí, větví, tráv a krystalického lesku mrakodrapů za vysokými kmeny stromů“ (1929). To se stále ještě počítá s alejemi jako s urbanistickým prvkem i když méně a spíše ze setrvačnosti, což potvrzuje Corbusier detailním návrhem výsadby ještě pro indické město Chandigar (1950).

Dnes jsme však svědky závatného zvyšování životní pulsace a intenzity na jedné straně ale i zvyšování pohodlí a pohodlnosti na straně druhé, jeví tak skromně započatých před dvěma sty lety. Současnost je charakterizována pozvolným zánikem městské pospolitosti, zábavních spolků a trávení volného času ve městech, stále více obtěžovaných rostoucí dopravou, hlukem, ruchem a exhalacemi. Bydlení a odpočinek se přesouvá individuálně na venkov a do volné přírody. Namísto letních pobytů pouze o dovolené, vzniká potřeba druhého či trvalého bydlení mimo město, při zachování pracovních příležitostí v centru a tato suburbanizace, se rozlévá do krajiny. Ta je kvantitativně, ale i kvalitativně odlišná od původních zahradních měst. Ani suburbie už nevytváří pospolitost

České Budějovice, Háječek – alej platanů.

České Budějovice, lipo-dubová alej u bývalé střelnice poblíž dnešního stadionu Dynama.

a o architektuře nebo o architektonické tradici u katalogových typů domů lze stěžít mluvit. Sociální vývoj v centrech zdá se směřovat k jednotlivým velkým klimatizovaným prostorům pod kopulemi, jakýchsi dómů, na způsob nákupních center se zábavními atraktivitami, kde by obyvatelé trávili veškerý volný čas, a mezi těmito centry, pracovišti a obydlení by existovala pouze automobilová doprava. Život se omezí na fikce virtuální reality. Dnes už začíná být zřetelné, že lidé si budou muset ve vlastním zájmu osvojit určitou, možná značnou, míru nepohodlí a překonávání fyzických překážek, která jim na druhé straně budou přinášet pohodu a potěšení z autentičnosti přírodních a přirozených jevů.

Aleje ve městě

Na starých pohlednicích a fotografiích měst z přelomu 19. a 20. století nás překvapí do jaké míry byly reprezentativní prostory a ulice protkány pravidelnou, tedy architektonickou výsadbou stromů – alejemi, které zdůrazňovaly urbanistické osy města a tvořily rámec nebo podnož stavbám a uličním frontám. Byl ovšem omyl vkládat vegetaci tam, kde pro ni není vhodné prostředí, například v historické zástavbě (Samsonova kašna v Č. Budějovicích, proporčně dokonalá dominanta tak čistého a přehledného urbanistického útvaru jakým je staré náměstí historického jádra, byla v minulosti opakovaně obklopena výsadbou stromů).

Moderní teorie stavby měst zformovaná Aténskou chartou (1931) pojímá zezeň jako vymezenou funkční zónu rekreace a v ostatních zónách jako pouhý doplněk rozptýlené výsadby na nezastavěných nebo jinak nevyužitých plochách se značně povrchní představou města jako zástavby v zeleni. Ta už není kompozičním a sjednocujícím prvkem města, i její přírodní rekreační funkce se přesouvá na venkov a do volné přírody. Město jako prostor intenzivních činností už neobýváme přírodním způsobem. S tím souvisí i způsob pohybu po městě, dnes i na velmi krátké vzdálenosti používáme auto, v lepším případě hromadnou dopravu. Opravdovému rozvoji cyklistického ruchu brání nejen nedostatek samostatných jízdních pruhů, ale hlavně potřeba zcela odlišné struktury pěších a cyklostezek, těžko adaptovatelná v kompaktní zástavbě. Skutečnou osnovou a páteří dnešního města jsou silnice a magistrály, kde nemá vegetace místo, leda v uctivé vzdálenosti a spíš jako trávníky. V dnešním městě je doprava naprosto primární a přednostní kostrou (tzv. Autogerechtstadt), jejíž dimenze a prostory se stále zvětšují. Okraje těchto koridorů jsou intenzivně využívány jako parkovací plochy a co zbude slouží k ukládání stále většího množství inženýrských sítí. A kde by zbyl travnatý pruh, bude snazší ho zaasfaltovat, než na něm udržovat trávník, chránit ho před sešlapáváním a ještě na podzim na něm uklízet listy.

Situace dospěla až k nepochopitelnému odporu části obyvatelstva proti vegetaci vůbec, zvláště proti nové výsadbě. Někdy slyšíme, že „to se už dneska nedělá, pro auta je to zbytečné vyhazování státních peněz“ (jako kdyby se nevyhazovalo mnohem víc a za zbytečnější věci). Budeme muset čelit vandalství a znovu vysazovat zničené stromky a čelit byrokracii, která si chrání pohodu a stereotyp pracovní doby před „nestandardními“ problémy, protože největší obtíž spočívá v existenci podzemních sítí a vzdušných vedení, která mezi tím obsadila místa staré výsadby. Zde by se měl změnit postoj správců, protože kořenový systém nemůže dnešní materiály kabelů a potrubí v žádném případě narušit, zvláště při použití chrániček (Rootcontrol). A dojde-li výjimečně k havárii zrovna pod stromem, není zase tak velká škoda tento jeden obětovat, než ponechat uliční prostory holé. Se silniční normou by neměl být problém, ta u místních komunikací s obrubníkovou podstupnicí požaduje vzdálenost min. 1,5 m. Staré dochované aleje jsou dnes jako nebezpečné rychlostnímu provozu postupně likvidovány bez možné náhrady v bezpečné vzdálenosti (na sil-

nicích 1. a 2. tř. jsou v zemích EU zakázány vůbec). Je vhodné připomenout, že už v počátku budování dálnic v Německu se povinně předepisovala výsadba zeleně pro lepší začlenění do krajiny a proti únavě z fádnosti během jízdy.

Alej původně souvisela nesporně s architektonickým sloupořadím, které mívalo už v antice účel čestný a reprezentativní. Tradice výsadby městských alejí je odvozena z koridorů francouzského geometricky uspořádaného parku 17. století. Zatímco aleje pařížské Champs Elysées byly trasovány původně ve volné krajině, je berlínská Unter den Linden komponována do městské zástavby fridericiánského rozšíření města s pokračováním přes Tiergarten. Z českých příkladů patří první místo čtyřřadě lipové aleji 1,7 km dlouhé z Jičína do Libosadu u Valdic, v jižních Čechách pak opět čtyřřadě (místy šestiřadě) aleji lipové u Libějovic. Toto násobení řad nám může připomínat monumentální dojem jakým působí pětিলodní gotické katedrály, či mnohořadě prostory islámských mešit, které připomínají už téměř les. Mnohé vzrostlé aleje skutečně vytvářejí i shora uzavřený prostor. Při bočním pohledu vytváří alej horizont, jeden z možných hloubkových pohledových plánů krajiny, zvláště v zimě působící krajkovím korun stromů proti nebi. Alej ve volné krajině je svědectvím velkorysého hospodaření s estetickými ambicemi, jaké byly příznačné pro šlechtický nebo klášterní velkostatek. Šetřivému rolníkovi bylo líto, aby mu taková alej na pole stínila. Přítomnost aleje povyšuje krajinu na park, nebo na okrasnou farmu („ferme ornée“).

Také v Českých Budějovicích byly od počátku 19. století vysazovány aleje; vedle zmíněné Lange Fahrt podél zrušených barokních ravelinů, která pokračovala Říšskou, dnešní Husovou tř. až k Dlouhému mostu. Na ni z druhé strany ústila od roku 1816 nově trasovaná třída Rudolfovská. K ní lze z té doby ještě připočítat lipovou alej Krumlovskou na hrázi Rožnovského rybníka v dnešním Háječku a krátký úsek podél Linecké (Lidické) třídy. Z této výsadby se dochovalo pár stromů v místech dnešní Vědecké knihovny a úzká dvouřadá lipovo-dubová alej mezi Vltavou a stadionem Dynamo. Postupně byly pak osazovány další významnější komunikace, např. dvouřadá alej na Lannově tř., na Pražské tř. od kasáren ven z města, na začátku Žižkovy ul. a na Husově tř. ve Čtyřech Dvorech. Dodnes se nám zachovaly důstojné staré, někdy až dramaticky vypadající skelety stromořadí v ohbí staré silnice u Lannovy loděnice, před Hardtmuthovou vilou, v ulici B. Němcové,

České Budějovice, Gerstnerova třída – vlevo začátek Krumlovských alejí (přehled k radniční věži).

Kosov na Českobudějovicku – alej na staré Krumlovské silnici.

nebo starobylé duby v okolí bývalých Remlových dvorů na dnešním sídlišti Vltava, v Rybniční a Otavské ul. Jako alej působí dodnes výsadba podél Mlýnské stoky. Ve 20. letech založená Havlíčkova kolonie měla osázené hlavní osy Dukelské (Doudlebské) a M. Vydrové (Barákovy). Také Sokolský ostrov ve své velkorysé koncepci výsadby ve 30. letech používal motiv aleje.

Co tedy dodnes alej ve městě znamená: Je urbanistickou páteří města, zvýrazňuje a kultivuje komunikaci, která je dnes utilitárně deformována jako účelový kapacitní koridor technické infrastruktury. Sceluje a oživuje uliční frontu, zvláště v úsecích vzhledově odpudivé či pouze fádní zástavby. Je obdobou architektonické kolonády vytvářející vznešený špalír, triumfální trasy, je jí také možno chápat jako enfiládu (sled prostorů), protože umožňuje při dostatečně širokém sponu vnímat prostory po stranách. Dominanty, pokud jsou na ně takové komunikace osázeny, tím spíše vyniknou. Alej je ale možné považovat i za biologický koridor, pokud spojuje izolované přírodní lokality. Oživuje zvláště pěší cestu a poskytuje jí zastínění a osvěžení vzduchu. Novější americké studie zjišťují, že poklidné psychologické působení stromů snižuje kriminalitu. Je třeba pamatovat, že i dnešní kapacitní městská třída má stále zároveň funkci pěší komunikace. Aleje tak umožní obnovit ve městě přirozený pěší provoz.

Neměli bychom se vzdávat obnovy těchto starobylých zelených koridorů, všude tam kde po nich zbyl alespoň prostor. Množství dřevin, jejich druhů, tvarových forem a rytmus různých sponů, ve vazbě na průběh cesty (stoupání, klesání, přímý směr a různé zatáčky) umožňují nekonečnou vzhledovou rozmanitost, která bez vegetace ztrácí na účinnosti. Působivost vzhledu a tektoniky (habitu) každého jednotlivého stromu je umocněna násobením a vznešeností alejové řady. Zelený koridor s měkkým nepravidelným obrysem, nad kterým se zvedají horní patra domů, barevná i strukturální proměnlivost během ročních období, která jsou výrazem přirozeného běhu života na rozdíl od technické pulsace a agresivního účinku reklam a intenzivního nočního osvětlení. Ostatně jsou i místa, kde našťastí nebude žádné české Las Vegas, žádné reklamy a kde stromy budou jedinou záchranou z šedivého smutku.

Přesto, že je motiv aleje prvkem historickým, patří jeho použití přes technické obtíže a proměnlivost komunikačních parametrů k dodnes živé tradici prolínání přírody zástavbou a působivému kontrastu obou těchto fenoménů. Pro zvyšování obyvatelnosti našich sídel to zato stojí. Pokud existuje aspoň pro část lidí potřeba tradičního města se skutečnou osobní volností pěšího pohybu a svobodným výběrem skutečných vjemů, pak je nutné usilovat o zkvalitňování obytného městského prostředí včetně přírodních prvků stejně, jako o oddělenou, neautomobilovou dostupnost společensky významných lokalit.

Vojtěch Storm

Stromy a hmyz

Staré stromy jsou důležité nejen pro svůj estetický a krajinnotvorný význam, ale také jako útočiště vzácných a chráněných druhů hmyzu. Pro přežití těchto druhů jsou přítom nejdůležitější stromy s dutinami, částečně proschlé nebo dokonce mrtvé. Právě tyto stromy se však často kácí, většinou s poukazem na jejich „špatný zdravotní stav“. Přitom se zapomíná, že ohrožené druhy hmyzu se staly ohroženými právě proto, že nenalézají v krajině stromy ve „špatném zdravotním stavu“, v nichž se vyvíjejí jejich larvy.

Pro přežití druhů vázaných na staré stromy je nutné chránit zejména naše původní druhy dřevin. Nejvíce vzácných a chráněných druhů hmyzu se zřejmě vyvíjí ve starých dubech (*Quercus*), ale důležité je zachovat v krajině všechny druhy našich dřevin (včetně ovocných). Zvláštní

význam mají především solitérní (osaměle stojící) stromy, které jsou dobře osluněné. Pokud je to možné, je nejlepší takové stromy ponechat na místě i v případě, že jsou již suché a mrtvé. V každé fázi stárnutí a odumírání stromu se na něm totiž vyskytuje jiné společenstvo hmyzu, ale i dalších organismů.

S pokácením starého nebo dutého stromu lze bez výhrad souhlasit pouze v případě, že jeho stav ohrožuje zdraví nebo životy občanů (např. při pádu větví apod.). Důvody jako „přítomnost dutin“ nebo „napadení dřevokaznou houbou“ by samy o sobě neměly vést ke kácení. Pokud se kácení jeví jako nezbytné a uvnitř stromu se nacházejí vývojová stadia vzácných druhů hmyzu, měl by se pokácený strom ponechat na místě, aby mohly larvy v trouchu či dřevu dokončit vývoj. Stejně je třeba postupovat i tehdy, pokud se vyskyt vzácných druhů zjisti až po pokácení stromu. Duté nebo houbami napadené stromy stejně nemají větší komerční hodnotu, takže jejich ponechání na místě nebrání ani ekonomické důvody. Připomeňme v této souvislosti, že platná česká legislativa chrání nejen zvláště chráněné druhy, ale i jejich prostředí.

Mnohé zvláště chráněné druhy brouků se vyvíjejí uvnitř stromů i v městských a zámeckých parcích, lesoparcích či ve starých sadech. I zde dochází často pod záminkou rekonstrukce k vykácení starých a dutých stromů. Stromy, které se místo pokácených vysazují, je pak během několika následujících desetiletí nemohou zdaleka nahradit. Vzácní brouci prostě nemohou čekat sto let, až nové stromy dorostou a objeví se v nich dutiny s trouchem. „Rekonstrukce“ parku tak může v některých případech znamenat i úplné vyhubení lokální populace chráněného brouka. Vysazování mladých stromků na těchto místech je ale samozřejmě nutné, aby jimi byly staré stromy postupně nahrazeny.

Některé vzácné druhy brouků (krasci, tesaříci aj.) se vyvíjejí také v ovocných stromech, řada z nich na rozhraní uschlého a zdravého dřeva. Taková místa se bohužel často ze stromu odstraňují, aby se prodloužila životnost stromu. Na místech, kde se takové druhy vyskytují, je proto vhodné alespoň část stromů ponechat přirozenému vývoji a nijak do nich nezasahovat. Zároveň je nutné postupně dosazovat stromy nové, které časem staré stromy nahradí. Na ovocných dřevinách se také vyskytují housenky motýlů, které se živí jejich listy. V České republice jsou mezi nimi dva zvláště chráněné druhy, a to silně ohrožený martináč hrušňový a ohrožený otakárek ovocný. Oba druhy u nás žijí spíše v teplejších oblastech.

Dospělce zdobence skvrnitého nalezneme nejčastěji na květech.

Housenky otakárka ovocného se vyvíjejí na ovocných dřevinách.

Páchník druhý je svým vývojem vázán na staré listnaté stromy.

V následujícím textu jsou popsány zvláště chráněné druhy brouků, které se vyvíjejí ve dřevě či trouchu stromů. Byly vybrány dobře identifikovatelné druhy, jejichž nález na vhodném stanovišti je zároveň pravděpodobný. Úplný seznam zvláště chráněných druhů brouků vázaných na staré stromy naleznete v příloze. Výskyt těchto druhů se může stát významným argumentem ve správním řízení. Ochrana těchto druhů a stromů, v nichž se vyvíjejí, je důležitá i pro další vzácné druhy, které se pro svou nenápadnost na seznam zvláště chráněných druhů nedostaly.

Páchník hnědý. Měří 2–3 cm, je hnědý s matným leskem. Své jméno dostal podle toho, že pronikavě páchne pižmem. Samice kladou vajíčka do starých vykotlaných stromů nebo pařezů. Jejich larvy nalézáme ve starých lípách, dubech, bucích, habrech, jilmeh, vrbách nebo ovocných stromech. Mají několikaletý vývoj a před zakuklením měří až 10 cm. V ČR se vyskytuje hlavně v teplejších oblastech.

Tesařík obrovský. Jeho velikost se pohybuje v rozmezí 2,5–5,3 cm, má protáhlé tělo a velmi dlouhá tykadla. Základní zbarvení je černé, konec krovek přechází do hnědé barvy. V Evropě patří mezi největší brouky. Vývoj larev se odehrává pod kůrou a později ve dřevě živých starých stromů a trvá 3–5 let. Živými rostlinami jsou zejména dub (*Quercus*), méně často jilm (*Ulmus*) nebo ořešák královský (*Juglans regia*). V současné době se u nás vyskytuje pouze na některých místech jižních Čech a jižní Moravy. Dává přednost stromům, které rostou osamoceně nebo stromovým alejím s dobrým osluněním. Tento druh lze zaměnit s tesaříkem bukovým, který je ovšem menší (1,7–3 cm) a celý černý.

Zdobenec zelenavý. Tento kovově zelený (méně často měděně červený) brouk je dlouhý 1,4–1,8 cm a poněkud připomíná zlatohlávku. Larvy žijí v trouchu různých listnatých stromů, nejčastěji buků, a před zakuklením jsou až 5 cm dlouhé. Dospělé brouky často nalézáme na květech.

Zdobenec skvrnitý. Jeho velikost se pohybuje v rozmezí 1–1,2 cm. Svým vzezřením trochu připomíná čmeláka. Tělo je hustě ochlupené, na žlutooranžových krovkách je 6 černých skvrn. Larvy se vyvíjejí v trouchu různých listnatých stromů, vývoj trvá asi 2 roky. Dospělí brouci často sedají na květy různých rostlin. V ČR žijí ještě dva příbuzné, velmi podobné druhy, které jsou také zařazeny mezi zvláště chráněné druhy.

Nosorožík kapucínek. Brouk dosahuje velikosti 2–4 cm a má hnědou barvu. Zejména samečkové se nedají v ČR zaměnit s žádným jiným druhem. Na hlavě totiž mají dlouhý, dozadu ohnutý roh, jejich štít je hluboce vykrojený, v zadní části s nápadným hřebenem. Štít samiček je hladký a na jejich hlavě je namísto rohu pouze malý hrbolek. Larvy žijí v trouchu starých stromů, zejména dubů (*Quercus*) a měří až 12 cm. Před zakuklením si vytváří v trouchu kokon o velikosti slepičích vajec. V poslední době se larvy nosorožíků vyskytují i na náhradních stanovištích, např. v hromádách pilin. Na vhodných stanovištích může být hojný.

Roháč obecný. Také tento brouk je charakteristický výraznou pohlavní dvojtvárností. Samečci měří 2,8–8 cm a mají nápadná velká kusadla. Ta jsou, stejně jako krovky, hnědá, štít a hlava mají barvu černou. Délka samiček se pohybuje mezi 2,3 a 5 cm, zbarvení je hnědé až černé a kusadla mnohem menší. Až 10 cm dlouhé larvy se vyvíjejí v trouchu různých listnatých stromů, nejčastěji dubů (*Quercus*). Vývoj trvá 3–5 let. Na vhodných lokalitách se roháči dosud mohou vyskytovat hojněji, a to od nížin až do hor.

Zlatohlávek skvostný. Tento krásný, kovově zelený brouk měří 2,2–2,6 cm. Od ostatních druhů našich zlatohlávků, které nepatří mezi chráněné druhy, ho můžeme nejlépe odlišit podle velikosti. Nejpodobnější druhy, zlatohlávek zlatý a zlatohlávek hladký, měří nejvýše 2 cm. Larvy zlatohlávka skvostného žijí v trouchu různých listnatých stromů, hlavně v teplejších oblastech ČR. Podobná stanoviště obývá také vzácný zlatohlávek mramorovaný, který je ovšem leskle bronzově hnědý a není zařazen mezi chráněné druhy.

Jiří Řehounek

Samci roháče obecného jsou nápadní velkými kusadly.

Význam doupných stromů pro obratlovce

Při dnešní lesnické a sadařské praxi nemají staré doupné stromy mnoho prostoru. Tyto hospodářsky bezcenné stromy jsou však v ekosystému takřka nenahraditelné. Vedle různých povětrnostních činitelů se na jejich vzniku podílejí i datlovití ptáci, např. datel černý, žluny nebo strakapoud velký.

Stromové dutiny se stávají domovem řady druhů živočichů, kteří pomáhají při biologické ochraně okolních lesních i polních kultur. Z nich můžeme jmenovat např. různé druhy sýkor (koňadra, modřinka, parukářka), lejsky, některé druhy netopýrů (rezavý, stromový, parkový, vodní, velkouchý) nebo sovy (puštíky obecný). Tito živočichové jsou často významnými regulátory hmyzu či drobných hlodavců. Dutiny jsou pro ně místem rozmnožování nebo úkrytu.

Na dutiny jsou také vázány některé velice vzácné druhy ptáků. Patří mezi ně např. dudek chocholatý, krutihlav obecný, holub doupnák nebo kavka obecná. U těchto druhů přitom platí, že úbytek doupných stromů je i jednou z příčin snižování jejich počtu v České republice.

Dutiny stromů využívají k úkrytu také někteří stromoví savci. Patří mezi ně i chránění živočichové, jako jsou všechny druhy našich plchů nebo veverka obecná. Přehled zvláště chráněných druhů obratlovců využívajících stromové dutiny naleznete v příloze.

Pokud nějaký strom (nebo skupina stromů, park, sad apod.) hostí zvláště chráněný druh obratlovce, jakýkoli

Přesto, že veverka obecná žije zejména v lesích, potravu i hnízdní podmínky jí poskytují i stromy mimo les.

Ve stromových dutinách hnízdí také brhlík lesní.

zásah do něho (a kácení zejména) je třeba posuzovat jako zásah do prostředí chráněného druhu. Aby mohl dojít k pokácení takového stromu, musí existovat výjimka z ochranných podmínek chráněného druhu. Nevhodné jsou především zásahy do stromů v období hnízdění a vyvádění mláďat. Musíme si uvědomit, že každý doupný strom v lesním porostu, v parku, v sadu, v zástavbě či ve volné krajině je nenahraditelný pro zachování druhové rozmanitosti v přírodě.

Pavel Koubek

Právní možnosti ochrany dřevin

Povinnosti vlastníků dřevin; kdy není třeba povolení ke kácení

Klíčovým právním předpisem pro ochranu dřevin rostoucích mimo les je zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Podrobnosti ochrany dřevin a podmínek povolování jejich kácení jsou pak stanoveny vyhláškou Ministerstva životního prostředí č. 395/1992 Sb. Dřevina rostoucí mimo les (dále jen „dřevina“) je definována jako „**strom či keř** rostoucí jednotlivě i ve skupinách ve volné krajině i v sídelních útvarech na pozemcích mimo lesní půdní fond“.¹⁾ Všechny dřeviny jsou chráněny před poškozováním a ničením.²⁾ Povinností vlastníků dřevin je jejich ošetřování a udržování, při výskytu nákazy dřevin epidemickými či jinými vážnými chorobami může orgán ochrany přírody uložit vlastníkům provedení nezbytných zásahů, včetně pokácení dřevin.³⁾

<p>Ke kácení dřevin musí mít vlastník pozemku (nebo nájemce či uživatel se souhlasem vlastníka pozemku) povolení orgánu ochrany přírody, kromě následujících případů:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dřeviny rostou na pozemku fyzické osoby a mají obvod kmene menší než 80 cm (měřeno ve výšce 130 cm nad zemí), případně jsou souvislými keřovými porosty do celkové plochy 40 m² ⁴⁾ • má kácení povoleno v rámci integrovaného povolení podle zákona o integrované prevenci a omezení znečištění 	<ul style="list-style-type: none"> • je-li stavem dřevin bezprostředně ohrožen život či zdraví nebo pokud hrozí škoda značného rozsahu • z pěstebních důvodů, tj. za účelem obnovy porostů nebo při provádění výchovné probírky porostů • z důvodů zdravotních • pokud ho k tomu opravňují zvláštní právní předpisy (např. zákon o vodách, o drahách, elektrizační či plynárenský zákon...)
---	---

V posledních třech z těchto případů musí být kácení nejméně 15 dnů předem oznámeno úřadu, který je může pozastavit, omezit nebo zakázat. V případě pokácení dřevin ohrožujících své okolí je třeba kácení oznámit do 15 dnů od provedení kácení.

- 1) § 3 odst. 1 písm. g) zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny (dále jen „zákon“)
- 2) § 7 odst. 1 zákona
- 3) § 7 odst. 2 zákona
- 4) § 8 odst. 3 zákona, § 8 odst. 2 vyhlášky Ministerstva životního prostředí č. 395/1992 Sb. (dále jen „vyhlášky“)

Ochrana a kácení stromů podél komunikací

Oprávnění ke kácení podle zvláštních předpisů (v případě kácení stromů okolo silnic podle zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích) má vlastník dálnice, silnice a místní komunikace na návrh nebo po projednání s příslušným orgánem Policie České republiky nebo obdobně na návrh nebo po projednání s příslušným silničním správním úřadem. Je nutné si uvědomit, že pevnou překážkou podle § 29 tohoto zákona může sice být i strom, ale platí (podle odst. 5), že tvoří-li pevnou překážku strom, postupuje se podle ustanovení § 15. Toto ustanovení řeší problematiku tzv. silniční vegetace a její možné kolize s bezpečným užíváním pozemní komunikace. V odstavci 2 je výslovně uvedeno, že je vlastník komunikace oprávněn kácet dřeviny na silničních pozemcích v souladu se zvláštními předpisy, na které je odkaz. Konkrétně se jedná o odkaz na § 8 odst. 2 a 4, § 46 a následně zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů. A zde se konečně dostáváme k jádru nesrovnalostí a zavádějícím informacím, které byly v tisku zveřejněny. Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny (dále jen zákon), je předpisem zvláštním ve vztahu k předpisům o lesích, vodách, územním plánování atd. a stejně tak je na něj odkázáno v § 15 zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích. Proto vlastník komunikace při splnění stanovených podmínek sice může postupovat podle § 8 odst. 2 zákona, tj. oznámit nejméně 15 dnů předem orgánu ochrany přírody svůj záměr kácení, nicméně orgán ochrany přírody může toto kácení pozastavit, omezit nebo zakázat, pokud odporuje požadavkům na ochranu dřevin nebo rozsahu zvláštního oprávnění. Zjednodušeně řečeno: Poslední slovo o tom, zda se silniční vegetace může nebo nemůže kácet, má vždy orgán ochrany přírody, postupující podle zákona. Přitom požadavky na ochranu dřevin v sobě zahrnují celý rozsáhlý soubor prvků funkčního a estetického významu dřevin, který nelze bez náležitého vyhodnocení přejít a s kácením bez dalšího souhlasit. Příslušný orgán ochrany přírody proto musí vždy odpovědně a komplexně posoudit oprávněnost požadavku vlastníka na souhlas s kácením a zohlednit přitom nejen zdravotní stav, ale i perspektivu dřeviny vzhledem k dané lokalitě a další neodmyslitelné významy dřevin v liniích podél silnic. Často je proto nutný odborný posudek znalce v oboru dendrologie, který může objektivně vyhodnotit význam dřeviny, rostoucí podél komunikace.

Topolová alej u Českých Budějovic splnila svou funkci a bude nahrazena novou výsadbou.

Jiterská hrušeň u Mažic zasluhuje stále ochranu přesto, že kolem ní vede komunikace.

Účast ve správních řízeních – metodický postup pro občanská sdružení

Povolení ke kácení dřevin nevydává příslušný úřad „jen tak“, ale po proběhlém *správním řízení*.⁵⁾ Toho se obvykle účastní pouze žadatel. Další, kdo má právo se účastnit těchto řízení, je místně příslušné občanské sdružení, jehož hlavním posláním (podle stanov sdružení schválených Ministerstvem vnitra) je ochrana přírody a krajiny. Aby se sdružení mohlo řízení účastnit, musí se o nich nejprve od úřadu dozvědět. To lze zajistit zasláním tzv. *generální žádosti* na příslušný úřad (vzor této generální žádosti naleznete v příloze č. 1 k tomuto textu). Tím je buď obecní úřad nebo úřad městského obvodu (městské části), odbor životního prostředí. Žádost musí být místně a věcně specifikována – lze požádat buď o všechna řízení na celém území obce, nebo žádost omezit kupříkladu obvodem kmene nebo druhem stromu, aby vám od úřadu nechodilo zbytečné množství doporučené pošty. Od chvíle, kdy úřad vezme vaši generální žádost na vědomí, vám bude doporučeno posílat oznámení o zahájení řízení. Od doručení máte 8 dní na to, abyste se do řízení přihlásili (vzor v příloze č. 2). Pokud vyjde osmý den na den pracovního klidu, lhůta se posouvá na první následující pracovní den. Pokud si dopis nevyzvednete, desátý den od uložení zásilky na poštu se považuje za den doručení (tzv. fiktivní doručení), aby nebylo možné blokovat všechna správní řízení jen tím, že nebudete vyzvedávat poštu. POZOR na nové znění § 70 odst. 3. Správní orgány mohou doručovat informaci o zahájení řízení zveřejněním na úřední desce (včetně desky elektronické). Lhůta osmi dnů se v tomto případě počítá od prvního dne vyvěšení. Jsou signály, že to bude hojně využíváno!

Když už jste účastníkem řízení, máte stejná práva jako ostatní účastníci – např.:

- nahlížet do správního spisu, což je větší či menší hromada dokumentů ležících na úřadě v jedné deskách a obsahující veškeré materiály, které jsou důležitými podklady pro rozhodování úřadu
- navrhnout doplnění spisu o nějaké dokumenty, např. odborný dendrologický posudek dřeviny
- účastnit se nebo navrhnout konání místního šetření – „rande“, při kterém se sejde úředník a všichni účastníci řízení přímo na místě, na kterém má ke kácení dojít, a vyřikají si své názory (z místního šetření pak musí být proveden zápis, který je součástí spisu)
- podávat námítky a připomínky k předmětu řízení (vzor v příloze č. 3) – zda s kácením nesouhlasíte, souhlasíte bezvýhradně nebo souhlasíte za určitých podmínek (např. provedení náhradní výsadby na náklady žadatele v určitém rozsahu)

Námítky a připomínky lze podat buď do lhůty stanovené úřadem, do doby vydání rozhodnutí (povolení či nepovolení kácení), během místního šetření do protokolu nebo zároveň s oznámením o vstupu do řízení. Důležité mohou být i procesní aspekty věci – zda bylo dodrženo pravidlo rovnosti účastníků řízení, zda žádost o povolení kácení dřevin obsahuje všechny zákonné náležitosti⁶⁾ apod. Velmi důležité je, že **povolení lze vydat ze závažných důvodů po vyhodnocení funkčního a estetického významu dřevin**.⁷⁾ V případě souhlasu s kácením pod podmínkou náhradní výsadby je vhodné požadovat též uložení pětileté péče o dřeviny.

- 5) podrobnosti správního řízení upravuje zákon č. 500/2004 Sb. – správní řád; obecně se jedná o dost složitý proces, řízení ke kácení dřevin však bývají jedněmi z nejjednodušších
- 6) § 8 odst. 3 vyhlášky
- 7) formulace uvedená přímo v zákoně (§ 8 odst. 1)

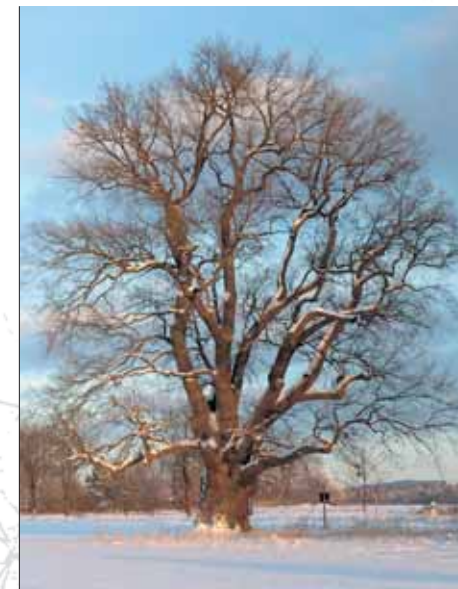
Pokud se Vám rozhodnutí úřadu nelíbí, můžete se do 15 dnů od doručení rozhodnutí odvolat (vzor odvolání naleznete v příloze č. 4). Pokud se odvoláváte proti rozhodnutí obecního úřadu, bude věc přezkoumávat krajský úřad, v případě, že primární rozhodnutí vydal úřad městského obvodu (části), orgánem druhého stupně je magistrát města. Odvolání se posílá orgánu, který napadené rozhodnutí vydal. Ten s jeho obsahem vyrozumí ostatní účastníky řízení a vyzve je, aby se k němu vyjádřili. Poté (nejpozději však do 30 dnů) celý spis postoupí odvolacímu orgánu. Ten původní rozhodnutí buď potvrdí, zruší, změní nebo vrátí prvostupňovému orgánu k novému projednání.

Odvolání proti rozhodnutí o odvolání není možné. Práva se pak lze dovolat už jen u správního soudu (v závažných případech).

Jak postupovat při kácení bez povolení nebo poškozování stromů

Pokud jste svědky nepovoleného kácení nebo poškozování dřevin, je nejlépe zavolat policii a snažit se káčeče „zabavit“ do jejího příjezdu, případně událost zdokumentovat (ideální je kamera, ale i fotografie je lepší než nic). Jinak lze podat podnět k vyšetření přestupku na příslušný úřad. Následuje tabulka s podrobnostmi o jednotlivých přestupcích:

případ	max. výše pokuty	zákon č. 114/1992 Sb.
poškození nebo pokácení dřeviny fyzickou osobou	20 000 Kč	§ 87 (2) písm. e)
závažné poškození nebo pokácení skupiny dřevin fyzickou osobou	100 000 Kč	§ 87 (3) písm. d)
poškození nebo zničení dřeviny nebo skupiny dřevin právnickou osobou nebo fyzickou osobou při výkonu podnikatelské činnosti	1 000 000 Kč	§ 88 (1) písm. c)
poškození nebo zničení památného stromu fyzickou osobou	100 000 Kč	§ 87 (3) písm. a)
poškození nebo zničení památného stromu právnickou osobou nebo fyzickou osobou při výkonu podnikatelské činnosti	1 000 000 Kč	§ 88 (1) písm. b)

Památný Kolářův dub u Turovce.

*Hrázové porosty
v chráněném území
Přírodní rezervace
Vrbenské rybníky
jsou nejen vhodným
biotopem, ale dotváří
i esteticko krajinářské
vnímání celého území.*

Výše uvedené přestupky řeší buď Česká inspekce životního prostředí nebo úřad obce s rozšířenou působností. Přestupky podle § 88 může též řešit pověřený obecní úřad. Na území hlavního města Prahy řeší přestupky úřady městských částí. Na území chráněných krajinných oblastí a národních parků řeší přestupky příslušná správa CHKO či NP.

Vzor oznámení o spáchání přestupku naleznete v příloze č. 5.

Vyhlášení památného stromu

Jedním z nejlepších způsobů, jak ochránit cenný strom před škodlivými vlivy, je navrhnout ho na památný strom. Památné stromy (případně skupiny či stromořadí památných stromů) vyhláší pověřené obecní úřady. Každý památný strom má ochranné pásmo, jehož šíří vymezí úřad při vyhlášení památného stromu. Pokud tak neučiní, je ochranné pásmo tvořeno kruhem o poloměru desetinásobku průměru stromu měřeného 130 cm nad zemí. V tomto ochranném pásmu se nesmí provádět žádné pro strom škodlivé činnosti, např. výstavba, terénní úpravy, pyrotechnické práce apod.

Další právní možnosti ochrany dřevin

Podobně jako u povolování kácení dřevin se může občanské sdružení účastnit správních řízení dotýkajících se zájmů ochrany přírody a krajiny. Ochrany dřevin se týkají hlavně tato řízení:

- zásah do významného krajinného prvku lesa
- schvalování lesních hospodářských plánů a lesních hospodářských osnov
- zalesnění nebo odlesnění území o rozloze nad 0,5 ha
- udělování výjimek z ochranných podmínek památných stromů

Od 1. ledna 2007 nastala změna v tom, že pokud se kácí dřeviny v souvislosti s přípravou nějaké stavby, místo řádného správního rozhodnutí o povolení ke kácení, vydává orgán ochrany přírody pouze závazné stanovisko. Možnost jeho ovlivnění je v praxi zatím nejasná. Jisté je, že se lze proti němu odvolat až v rámci odvolání proti hlavnímu rozhodnutí ve věci, kterým je územní rozhodnutí nebo stavební povolení – nutno tedy sledovat i tato správní řízení.

Martin Hyřha

Kontakty na úřady a úplné znění všech aktuálně platných zákonů naleznete na internetové stránce <http://portal.gov.cz>

Přílohy

Příloha č. 1 – Vzor tzv. generální žádosti

DOPORUČENĚ!

Občanské sdružení Divoká příroda
V Ohradě 25
301 21 Plzeň
IČO: 351 457 896

Úřad městského obvodu Plzeň 3
odbor životního prostředí
Sady Pětatickátníků 7–9
301 21 Plzeň

V Plzni dne 1. 1. 2007

Věc: Postup podle § 70 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

Vážení,

ve smyslu § 70 odst. 2 zákona č. 114/1992 Sb. Vás žádáme, abychom byli předem informováni o všech zamýšlených zásazích a zahajovaných řízeních, včetně řízení, v nichž má být vydáno závazné stanovisko podle § 149 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu, při nichž mohou být dotčeny zájmy ochrany přírody a krajiny.

Možná věcná specifikace žádosti:

- kácení více než 5 ks stromů nebo více než 30 m² keřů
- kácení dřeviny s obvodem větším než 100 cm měřeným ve výšce 130 cm nad zemí
- kácení dubu, buku, jedle, tisů nebo vrby

Místní specifikace žádosti:

- celé území městského obvodu Plzeň 3

Na spolupráci s Vámi se těší
za sdružení Divoká příroda Jan Myšpilda, člen výboru

V příloze:

- platné Stanovy občanského sdružení Divoká příroda
- potvrzení o členech výboru sdružení oprávněných jednat jménem sdružení

Přesto, že památný dub u Chlumečku je situován na exponovaném místě, zachovává si stále svou vitalitu.

Olše lepkavá představuje nedoceněnou dřevinu pro silniční aleje.

Příloha č. 2 – Vzor přihlášení se do správního řízení

Věc: Oznámení o vstupu do řízení ve věci povolení kácení břízy na pozemku Americká 35, Plzeň, č. j. ŽP/1585/01

Dne 6. 1. 2007 nám bylo doručeno oznámení o zahájení řízení ve výše uvedené věci. V souladu s § 70 zákona č. 114/1992 Sb. a závazným sdělením č. 14/1995 legislativního odboru MŽP ČR Vám v zákoně osmidenní lhůtě **oznamujeme**, že se stáváme účastníky tohoto řízení.

Za občanské sdružení Divoká příroda
Miroslav Mušpetka, člen výboru

Příloha č. 3 – Vzor podání námitek a připomínek k předmětu správního řízení

Věc: Připomínky k předmětu řízení ve věci povolení kácení dřevin dle § 8 zákona č. 114/1992 Sb. na pozemku Korejská 58, č. j. ŽP/1378/2002

Jako řádní účastníci výše uvedeného řízení Vám zároveň podáváme k jeho předmětu následující námítky a připomínky:
s vydáním souhlasu podle § 8 zákona č. 114/1992 Sb. v předmětné věci kácení dřevin na pozemku Korejská 58 **nesouhlasíme**.

Odůvodnění: na základě místního šetření dne 22. 10. 2002 musíme konstatovat, že kořeny stromu vážně zasahují pouze betonové desky v prostoru před garáží, které jsou nadzvednuté a zabraňují bezproblémovému otevření vchodu do garáže. To lze vyřešit nepříliš náročnými technickými úpravami (např. seříznutí či ponížení desek, zabránění v růstu příslušnému kořenu stromu). Důvod ke kácení, který uvádí v žádosti majitel pozemku, je relevantní pouze zčásti a nepřevažuje funkční a estetický význam stromu.

Za občanské sdružení Divoká příroda
Miroslav Mušpetka, člen výboru

*Alej javorů klenů
u Raděnina na
Táborsku představuje
reprezentativní
významný krajinný prvek.*

Příloha č. 4 – Vzor odvolání

Krajskému úřadu v Plzni
prostřednictvím
Úřadu městského obvodu Plzeň 3
odbor životního prostředí
Sady Pětatřicátníků 7–9, 301 21 Plzeň

V Plzni dne 1. 1. 2003

Věc: Odvolání proti rozhodnutí ÚMO Plzeň 2 – odboru ŽP zn. ŽP/1615/2002

Odvoláváme se tímto proti výše zmíněnému rozhodnutí odboru životního prostředí ÚMO Plzeň 2, kterým povoluje žadateli panu Františkovi Čechovi pokácení 1 ks ořešáku královského na pozemku č. parc. 3888/1 v ulici Korejská 58 v k. ú. Plzeň. Toto své odvolání oprávněně opíráme zejména o následující skutečnosti:

1. Povolení pokácení stromu není důvodné, což vyplývá i z odůvodnění uvedeného rozhodujícím orgánem. Jediný uvedený důvod k pokácení stromu je to, že strom neplní funkci produkce kvalitních plodů. Funkční a estetický význam stromu výrazně převažuje nad důvodem ke kácení uvedeným v žádosti majitele pozemku. Správní orgán se funkčním významem dřeviny v odůvodnění svého rozhodnutí zabýval pouze s ohledem na produkci plodů, její estetický význam pak opomněl zcela.
2. Důvody ke kácení uvedené v žádosti majitele pozemku lze vyřešit nepříliš náročnými technickými úpravami a kácení stromu proto není nutné. Problém nadzvednutých betonových desek v prostoru před garáží, znemožňujících bezproblémové otevření dveří garáže, lze řešit seříznutím či snížením desek a amputací a zabráněním v růstu příslušnému kořenu stromu, provedením zdravotního řezu lze dosáhnout prosvětlení koruny stromu a zabránění pádu suchých a nemocných větví na vozovku a chodník (jak uvedla ve svém odborném stanovisku Agentura ochrany přírody a krajiny ČR).
3. Ačkoliv by tento důvod pravděpodobně nepřevážil nad jinými významy stromu, neplnění funkce produkce kvalitních plodů by mohlo být důvodem ke kácení stromu v zájmu majitele, ten však takový důvod ve své žádosti o povolení pokácení stromu nevedl a nemohl se proto stát důvodem k povolení pokácení výše uvedené dřeviny.
4. Správní orgán prvního stupně konečně vážně porušil naše procesní práva chráněná § 36 odst. 3 správního řádu, když nás neinformoval o doplnění správního spisu o odborné stanovisko Agentury ochrany přírody a krajiny ČR, jež prokazatelně bylo významným podkladem, na jehož základě správní orgán rozhodl. Vinou vadného postupu OŽP ÚMO Plzeň 2 jsme byli zkráceni na právu se s uvedeným podkladem před vydáním rozhodnutí seznámit, vyjádřit se k němu a případně navrhnout jeho doplnění. Odvoláním napadené rozhodnutí je proto nezákonné a nezbytvá, než jej zrušit.

Jako řádní účastníci předmětného řízení navrhujeme, aby bylo rozhodnutí odboru ŽP ÚMO Plzeň 2 vzhledem k výše uvedeným skutečnostem v plném rozsahu bez dalšího **zrušeno**.

Za občanské sdružení Divoká příroda
Miroslav Mušpetka, člen výboru

Příloha č. 5 – Vzor oznámení o spáchání přestupku

Česká inspekce životního prostředí
Oblastní inspektorát Plzeň
Klatovská třída 48
301 22 Plzeň

V Plzni dne 1. 1. 2007

Věc: Podnět k zahájení řízení o správním deliktu právnické osoby ve smyslu § 88, odst. 1 písm. c) zák. č.114/1992 Sb. v souvislosti s výstavbou tzv. Farmy pro odchov kuřic – Třeskopsky a k uložení povinnosti odstranění následků neoprávněného zásahu ve smyslu § 86 uvedeného zákona

V týdnu mezi 25. a 31. 10. 2006 došlo na staveništi tzv. Farmy pro odchov kuřic Třeskopsky k následujícímu zásahu: pravděpodobně z důvodu plánované skryvky ornice v severozápadní části pozemku p. č. 1004/3 odstranil stavebník většinu ze 162 listnatých dřevin (160 ks buku, 2 ks javoru), které zde byly vysazeny koncem srpna 2006.

Podle našeho zjištění (na základě předchozí informace poskytnuté místními obyvateli a pochůzky v okolí staveniště odpoledne 3. 11. 2006) se nejpozději od 3. 11. 2006 z výše uvedených 162 stromů nacházelo na původním místě jen cca 35 jedinců (včetně obou javorů). Další cca 70 stromů bylo přesazeno do blízkosti plotu v severozápadním rohu areálu.

Uvedených sedmdesát stromů bylo koncentrováno na zhruba třech metrech čtverečních ve zcela nevyhovujících podmínkách (na hromádce shrnuté zeminy, s vyčnívajícími částmi kořenového systému, bez zemního balu, se kterým byly v srpnu na pozemek vysazovány, propletené navzájem a zejména ve zcela nedostačujících rozestupech). Ačkoliv zaměstnanci investora nám odmítli umožnit přístup na staveniště, i z pozorování z hranice pozemku bylo zřejmé, že toto zacházení vede k dlouhodobému poškození dřevin a v případě, že nedojde k bezprostřední nápravě, až k jejich úhynu a zničení. Při samotném přesazování přitom podle všeho došlo i k přímému poškození části stromů zlomením větví, poškozením kořenů apod.

Zbývajících zhruba 60 kusů buků nebylo ani přesazeno, ani nezůstaly na původním místě. Přes nemožnost si informaci ověřit přímo na staveništi jsme s pomocí dalekohledu identifikovali části zbytků vyoraných a rozježděných stromků v prostoru mezi zachovanými a přesazenými stromy. Předpokládáme proto, že všech těchto zbývajících cca 60 stromků bylo zničeno v průběhu zemních prací.

Výše uvedeným postupem se stavebník (společnost Veselá drůbež s r.o.) nepochybně dopustil protiprávního jednání ve smyslu § 88 odst. 1 písm. c) zákona č. 114/1992 Sb. (dále jen „zákon“), protože ke zničení jedné a poškození druhé skupiny dřevin neměl povolení příslušného orgánu ochrany přírody. Ke zničení a poškození dřevin přitom prokazatelně nemohlo dojít bez jeho souhlasu nebo alespoň vědomí (pozemek je oplocen a hlídán bezpečnostní agenturou, za způsob provádění zemních a stavebních prací je ze zákona odpovědný stavebník).

Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem žádáme, aby příslušný orgán ochrany přírody:

1. ve smyslu § 88 odst. 1 zákona uložil stavebníkovi pokutu za protiprávní jednání podle písm. c) ve

střední výši možné sazby vzhledem k tomu, že stavebník o protiprávnosti poškození nebo zničení dřevin věděl (viz jeho předchozí vyjádření v masmédiích) a nemohlo jít z jeho strany ani o nedbalost

2. ve smyslu § 86 odst. 2 zákona uložil stavebníkovi provedení náhradního opatření k nápravě jím zaviněného stavu, spočívající v bezodkladném zajištění vhodných podmínek pro skupinu přesazených buků, nacházejících se t. č. v severozápadním rohu staveniště (zejména zajištěním vhodného staveniště, půdního substrátu, a minimální plochy pro každou dřevinu) a výsadbě nových dřevin v počtu odpovídajícím zničeným stromům

V případě pochybností o původním počtu vysazených dřevin nebo o stavu na staveništi k 3. 11. 2006 jsou k dispozici svědecké výpovědi Naděždy Hřibové, Jana Zajíce, Miroslava Mušpetky a Oldřicha Kanadyho. Jejich adresy a telefonní čísla Vám eventuelně rádi poskytneme. Současně žádáme, aby náš správní orgán v souladu s § 42 správního řádu sdělil, zda bylo řízení zahájeno, nebo nás informoval o svém jiném postupu.

Za sdružení Divoká příroda
Miroslav Mušpetka, člen výboru

Chráněné druhy hmyzu vázané na biotop rozpadajících se dřevin

(zpracováno podle podkladů Mgr. Zdeňka Kletečky)

Kriticky ohrožené druhy:

krasec *Eurythyrea quercus* – dub
krasec *Capnodis tenebricornis* – ovocné stromy
krasec uherský (*Anthaxia hungarica*) – dub
roháček *Cerchus chrysomelinus* – jedle, smrk, dub
tesařík alpský (*Rosalia alpina*) – buk
(pouze v původních lesních porostech)
tesařík broskvoňový (*Purpuricenus kaehleri*)
– dub, ovocné stromy
tesařík *Megopsis scabricornis* – vrba, topol

Silně ohrožené druhy:

kovařík *Ludius ferrugineus* – dub, vrba
páchník hnědý (*Osmoderma eremita*) – dub, lípa, vrba
tesařík obrovský (*Cearmyx cerdo*) – dub
tesařík zavalitý (*Ergates faber*) – borovice
(pouze v původních lesních porostech)
tesařík *Tragosoma depsarium* – smrk, jedle
(pouze v původních lesních porostech)
zdobenci rodu *Gnorimus* – dub a jiné listnáče

Zlatohlávek skvostný žije zejména v teplejších oblastech ČR.

Samci nosorožka kapucínka mají na hlavě výrazný roh.

Ohrožené druhy:

kovařici rodu *Lacon* – podle druhu dub, smrk, jedle (pouze v původních lesních porostech)
 kozlíček jilmový (*Saperda punctata*) – jilm
 krasec měďák (*Chalcophora mariana*)
 – borovice (pouze v původních lesních porostech)
 nosorožík kapucínek (*Oryctes nasicornis*)

– listnaté stromy (často i v hromadách pilin)
 roháč obecný (*Lucanus cervus*)
 – dub a jiné listnáče
 zdobenci rodu *Trichius* – listnaté stromy
 zlatohlávek skvostný (*Cetonischema aeruginosa*)
 – dub a jiné listnaté stromy

Chráněné druhy obratlovců vázané částečně či zcela na stromy a keře rostoucí mimo les

(dle vyhlášky č. 395/1992 Sb., kterou se provádí některá ustanovení zákona ČNR č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny)

Kriticky ohrožené druhy:

morčák velký (*Mergus merganser*)
 bobr evropský (*Castor fiber*)
 plich zahradní (*Eliomys quercinus*)

Silně ohrožené druhy:

rosnička zelená (*Hyla arborea*)
 drozd cvrčala (*Turdus iliacus*)

dudek chocholatý (*Upupa epops*)
 hohol severní (*Bucephala clangula*)
 kavka obecná (*Corvus monedula*)
 krahujec obecný (*Accipiter nisus*)
 krutihlav obecný (*Jynx torquilla*)
 kvakoš noční (*Nycticorax nycticorax*)
 ostříž lesní (*Falco subbuteo*)
 pěnice vlašská (*Sylvia nisoria*)
 strakapoud jižní (*Dendropococ syriacus*)
 ůhýk menší (*Lanius minor*)
 ůhýk rudohlavý (*Lanius senator*)
 žluva hajní (*Oriolus oriolus*)
 netopýr parkový (*Pipistrellus nathusii*)
 netopýr stromový (*Nyctalus leisleri*)

Ohrožené druhy:

brkoslav severní (*Bombycilla garrulus*)
 – na nelesní dřeviny vázán jen zimní výskyt
 čáp bílý (*Ciconia ciconia*)
 hýl rudý (*Carpodacus erythrinus*)
 lejsek šedý (*Muscicapa striata*)
 moudivláček lužní (*Remiz pendulinus*)
 strakapoud prostřední (*Dendrocopos medius*)
 ůhýk obecný (*Lanius collurio*)
 ůhýk šedý (*Lanius excubitor*)
 plich lesní (*Dryomys nitedula*)
 plich velký (*Glis glis*)
 veverka obecná (*Sciurus vulgaris*)

Kavka obecná se zdržuje v otevřené krajině a hnízdí také v dutinách starých stromů.

- ← Alej akátů v Zálší na Táborsku nepostrádá své krajinářské hodnoty ani v zimním období.
- ↑ Stromy rostoucí mimo les představují rovněž významný biotop pro některé houby, i když mohou být jednou z příčin jejich úhynu.
- ↓ Část bývalé Krumlovské aleje za Budvar arénou v Českých Budějovicích.

Calla – Sdružení pro záchranu prostředí

je jihočeské občanské sdružení, které se zabývá ochranou životního prostředí. Od svého vzniku v roce 1991 se podílí na péči o NPR Brouskův mlýn. Účastní se správních řízení a opouje projektům, které by mohly poškodit jihočeskou přírodu. Mimo jiné se věnuje ochraně a podpoře hnízdišť břehule říční v jižních Čechách. Prosazuje trvale udržitelnou energetiku s důrazem na obnovitelné zdroje. Je členem Sítě ekologických poraden ČR (STEP) a Krajské sítě environmentálních center v jižních Čechách (KRASEC).

Poštovní adresa:

P. O. BOX 223, 370 04 České Budějovice

Sídlo: Fráni Šrámka 35, 370 04 České Budějovice

Tel., fax a záznamník: 387 310 166

Tel.: 387 311 381

E-mail: calla@calla.cz

www.calla.cz

Děti Země

Děti Země

Posláním Děti Země je chránit přírodu a životní prostředí člověka a posilovat pouto mezi lidmi a krajinou. Soustředíme se na práci v regionech a podporujeme ty, kteří chtějí hájit své životní prostředí. Klademe důraz na řešení příčin, nejen následků, na svoji nezávislost a názorovou pestrost. Nepodléháme iluzím, ale uchováváme si své ideály. Pracujeme ve třech programech – Příroda, Doprava a Věc veřejná.

Poštovní adresa:

Tylova 23

301 25 Plzeň

dz.plzen@ecn.cz

Tel.: 377 240 772

www.detizeme.cz

© Sdružení Calla, České Budějovice 2007

Autoři textu: Martin Hytha, Pavel Koubek, Petr Kunce, Vladimír Molek, Vojtěch Storm, Jiří Řehounek • Autoři fotografií: Jaroslava Brožová (7x), Zdeněk Hanč (3x), Zdeněk Kletečka (1x), Petr Kunce (3x), Jiří Řehounek (8x), Vojtěch Storm (1x), Jan Ševčík (4x), Jiří Škofepa (9x) • Příprava do tisku: Vladimír Molek • Grafická úprava a sazba: Lenka Pužmanová • Tisk: Tiskárna PROTISK, s. r. o., České Budějovice • Vytisknuto na recyklovaném papíře • Náklad: 2000 ks • ISBN 978-80-903910-1-7 • Vydání brožury finančně podpořila Evropská unie v rámci projektu OPRLZ/22/05/ Evropského sociálního fondu v ČR prostřednictvím Ministerstva životního prostředí. EU není zodpovědná za uvedené informace ani za jejich použití.

